

МІНІСТЕРСТВО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ І ТОРГІВЛІ
УКРАЇНИ

ЗАГАЛЬНІ
ТЕНДЕНЦІЇ ТІНЬОВОЇ
ЕКОНОМІКИ В
УКРАЇНІ

9 МІСЯЦІВ **2017** РОКУ

ЗМІСТ

- 1. ЗАГАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ
У СІЧНІ-ВЕРЕСНІ 2017 РОКУ** **3**
- 2. ПОЛІПШЕННЯ БІЗНЕС-КЛІМАТУ** **16**
- 3. БОРОТЬБА З ТІНЬОВОЮ ЕКОНОМІЧНОЮ
ДІЯЛЬНІСТЮ** **24**

У січні-вересні
2017 року рівень
тіньової економіки
склав 33% від обсягу
офіційного ВВП

ЗАГАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТІНЬОВОЇ ЕКОНОМІКИ В УКРАЇНІ У СІЧНІ-ВЕРЕСНІ 2017 РОКУ

За попередніми розрахунками Мінекономрозвитку у січні-вересні 2017 року рівень тіньової економіки склав 33% від офіційного ВВП, що на 3 в.п. менше за показник 9 місяців 2016 року.

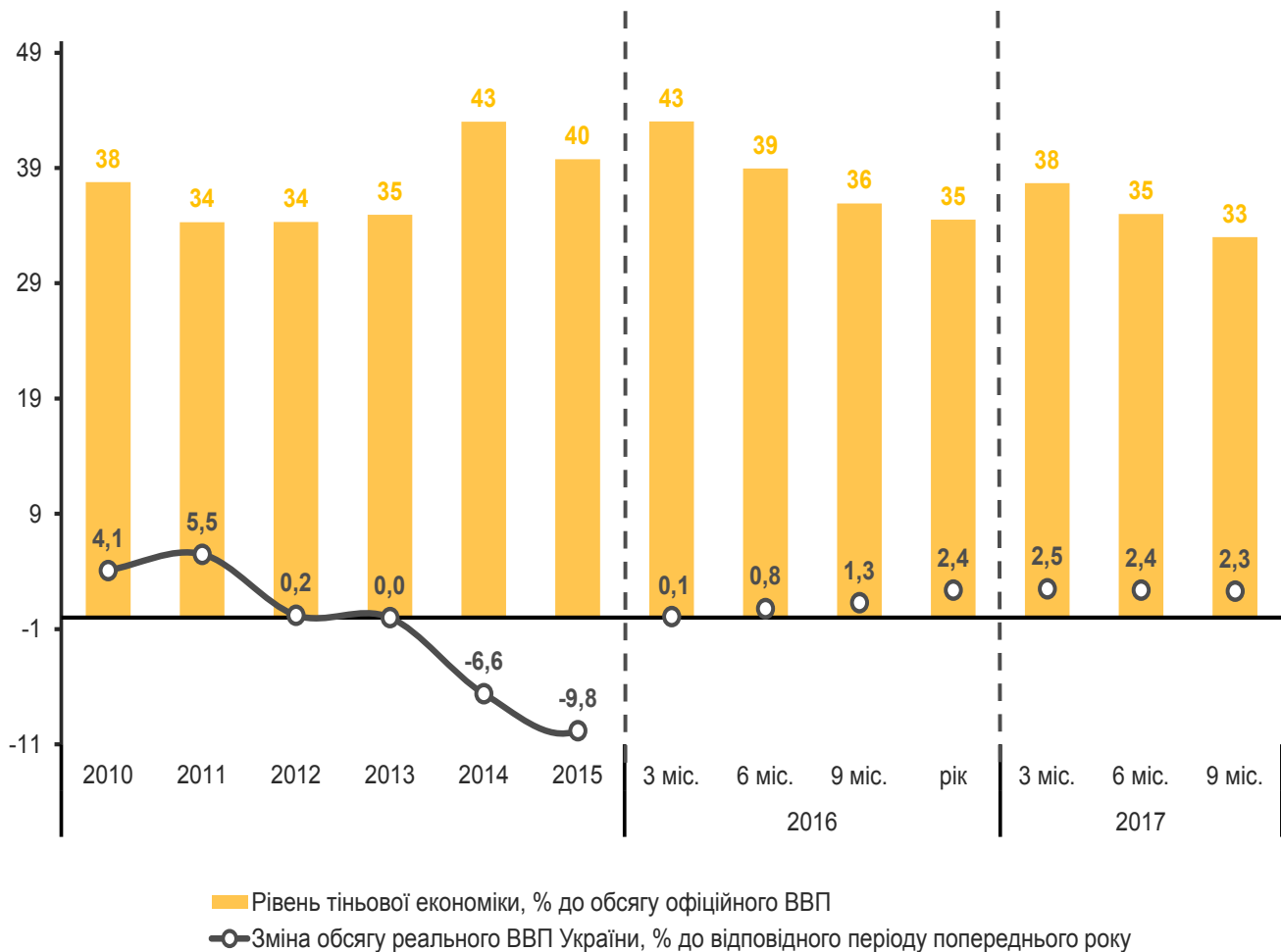

Рис. 1. Інтегральний показник рівня тіньової економіки в Україні (у % від обсягу офіційного ВВП) і темпи приросту/зниження рівня реального ВВП (у % до відповідного періоду попереднього року)

Джерело: Держстат, розрахунки Мінекономрозвитку

Довідково: розрахунок рівня тіньової економіки здійснюється відповідно до Методичних рекомендацій розрахунку рівня тіньової економіки, затверджених наказом Мінекономіки від 18.02.2009 № 123.

Детінізація економіки за підсумком 9 місяців 2017 року стала відображенням:

- продовження процесів посткризової стабілізації економіки, для яких характерним було утримання помірних темпів зростання виробництва у відповідь на розширення як внутрішнього, так і зовнішнього попиту, збереження загалом курсової стабільності та помірних темпів інфляції;

Довідково: за попередніми даними Держстату зростання ВВП у III кварталі 2017 року становило 2,1% до III кв. 2016 року, зростання сезонно скоригованого ВВП – 0,2% відносно попереднього кварталу. За оцінками Мінекономрозвитку збільшення реального ВВП у січні-вересні 2017 року становило 2,3% порівняно з відповідним періодом 2016 року.

В умовах збереження макроекономічної стабільності (у т.ч. цінової та валютної) у січні-вересні 2017 року спостерігалась позитивна динаміка розвитку більшості видів економічної діяльності, окрім промисловості та сільського господарства. Зокрема, збільшився:

*оборот роздрібної торгівлі – на 8,8% та оптовий товарооборот – на 1,5%;
обсяг будівельної продукції – на 23,8%.*

У січні-вересні 2017 року у промисловому виробництві хоча і спостерігалось скорочення (на 0,3% порівняно з відповідним періодом 2016 року), проте відбулося воно лише у виробництві товарів групи проміжного споживання (на 1,3%) та групи енергія (на 7,4% відповідно) і значною мірою було пов'язано з тимчасовими ускладненнями у східних регіонах (зокрема у ГМК через логістичні проблеми на Донецькій залізниці, а також внаслідок триваючої блокади). Інші промислові групи демонстрували зростання в умовах високого внутрішнього інвестиційного та споживчого попиту, а також поживлення зовнішнього попиту. Так, обсяг виробництва споживчих товарів тривалого використання збільшився на 12,5%, інвестиційних товарів – на 8,7%, споживчих товарів короткострокового використання – на 4,4%.

За даними Світового банку ціни на залізну руду у січні-вересні 2017 року порівняно з цим же періодом 2016 року зросли на 35,6 % (за аналогічний період 2016 року – зниження на 7,7 %).

Інфляція на споживчому ринку упродовж січня-вересня 2017 року становила 10,2% (у розрахунку до грудня 2016 року). При цьому інфляційні показники залишилися на рівні минулорічного тренду (індекс споживчих цін у середньорічному обчисленні становив 14,6% у січні-вересні 2017 року порівняно з 14,5% у січні-вересні 2016 року). Цінова динаміка формувалася під сукупним впливом витратних чинників, несприятливої епізоотичної ситуації, а також зростання собівартості сільськогосподарського виробництва та, як наслідок, активізації цінової динаміки у харчовій промисловості.

- покращення очікувань бізнесу та населення;

За даними НБУ у III кварталі 2017 року індекс ділових очікувань на наступні 12 місяців підвищився до 117,4% (у II кварталі 2017 року – 114,3%). Респонденти всіх видів економічної діяльності, крім будівництва, прогнозують зростання загальних обсягів реалізації продукції (найвищими є оцінки у підприємств переробної промисловості та торгівлі¹).

¹ Джерело: офіційний сайт Національного банку .України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=56911036>.

Покращились також споживчі настрої в Україні. За результатами досліджень, здійснених GfK Ukraine, у вересні 2017 року індекс споживчих настроїв (ІСН) склав 59,0 (у вересні 2016 року – 50,1). При цьому індекс поточного становища (ІПС) становив 55,0 (у вересні 2016 року – 44,0)².

Тенденцію до поступового зміцнення конкурентних переваг України у міжнародному середовищі засвідчило покращення позицій України у рейтингу Глобального індексу конкурентоспроможності (ГІК) 2017/2018 (на 4 пункти до 81 місця серед 137 країн світу).

Свідченням результативності реформ з дерегуляції економіки стало покращення позиції України у рейтингу “Doing Business 2018” порівняно з результатом у попередньому рейтингу – 4 позиції до 76 місця серед 190 країн.

- послаблення інвестиційних ризиків на тлі відносної макрофінансової стабілізації та продовження процесів реформування економіки.

Довідково: у січні-вересні 2017 року отримано позитивну динаміку капітальних інвестицій на рівні 20,7%.

Упродовж лютого-серпня 2017 року тривала ревальваційна динаміка обмінного курсу гривні (за цей період офіційний середньомісячний курс гривні до долара США ревальвує на 5,6%). Виключенням з ревальваційної динаміки 2017 року стали лише січень та вересень 2017 року.

Водночас динаміка детінізації стримується нерозв’язаними проблемами, які негативно позначаються на розвитку економіки країни в цілому. Це, зокрема:

- низька довіра до інститутів влади;

Довідково: відповідно до Звіту про Глобальний індекс конкурентоспроможності (ГІК) 2017/2018 функціонування державних та суспільних установ залишається одним з конкурентних “провалів” економіки України (118 місце серед 137 країн). Низька позиція у рейтингу за даним субіндексом засвідчує, що адміністративні та правові умови, в яких діють суб’єкти господарювання, залишаються несприятливими через незмінно високий рівень корупції, відсутність незалежності у функціонуванні судової системи та належного захисту прав інтелектуальної власності.

- збереження значних викликів стабільності фінансової системи країни;

Довідково: за інформацією НБУ протягом 9 місяців 2017 року скоротилась кількість платоспроможних банків (з 96 до 88 станом на 01.10.2017). За інформацією Фонду гарантування вкладів фізичних осіб станом на 01.10.2017 тимчасову адміністрацію введено у 3 банках (КБ “Фінансова ініціатива”, Родовід Банк, Банк “Юнісон”), в стадії ліквідації знаходилось 90 банків.

Значним залишається обсяг державного та гарантованого державного боргу (станом на 30.09.2017 він становив 73,4% від ВВП, станом на 30.09.2016 – 79,1% від ВВП).

Відновилися тенденція до зростання рівня перерозподілу ВВП через зведений бюджет України (за підсумком 9 місяців 2017 року рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет становив 35,9%; за підсумком 9 місяців 2016 року – 31,6%).

² Джерело: сайт GfK Ukraine. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gfk.com/fileadmin/user_upload/dyna_content/UA/1_press-releases-2016/CCI/20161020gfk_rel_cci_sept_16_ukr.pdf; <http://www.gfk.com/uk-ua/rishennja/press-release/cci-sep-2017/>

- наявність невідконтрольованих територій, утворених у ході військової агресії на території країни.

Отже, результативність процесу детінізації економіки напряму залежать від спроможності держави створювати стабільні сприятливі умови для нарощення суб'єктами господарювання економічної активності в легальній економіці завдяки дієвим, виваженим реформам, спрямованим на поліпшення інвестиційного та підприємницького клімату в країні.

Динаміка рівня тіньової економіки за окремими методами

Усі чотири методи, з використанням яких здійснюється оцінка рівня тіньової економіки, показали зменшення рівня порівняно з 9 місяцями 2016 року. Зокрема:

- за методом збитковості підприємств зменшення рівня тіньової економіки склало 3 в.п. (до 22% від обсягу офіційного

ВВП), що значною мірою відбулося завдяки суттєвому покращенню фінансового становища підприємств промисловості та ВЕД "Операції з нерухомим майном" та скороченню обсягу отриманих збитків підприємствами більшості ВЕД (за виключенням підприємств ВЕД "Освіта" та "Надання інших видів послуг");

- метод "витрати населення – роздрібний товарооборот" зафіксував зменшення рівня тіньової економіки також на 3 в.п. (до 48% від обсягу офіційного ВВП);
- електричний та монетарний методи показали зменшення рівня тіньової економіки на 2 в.п. кожний і склали відповідно 30% та 23% від обсягу офіційного ВВП.

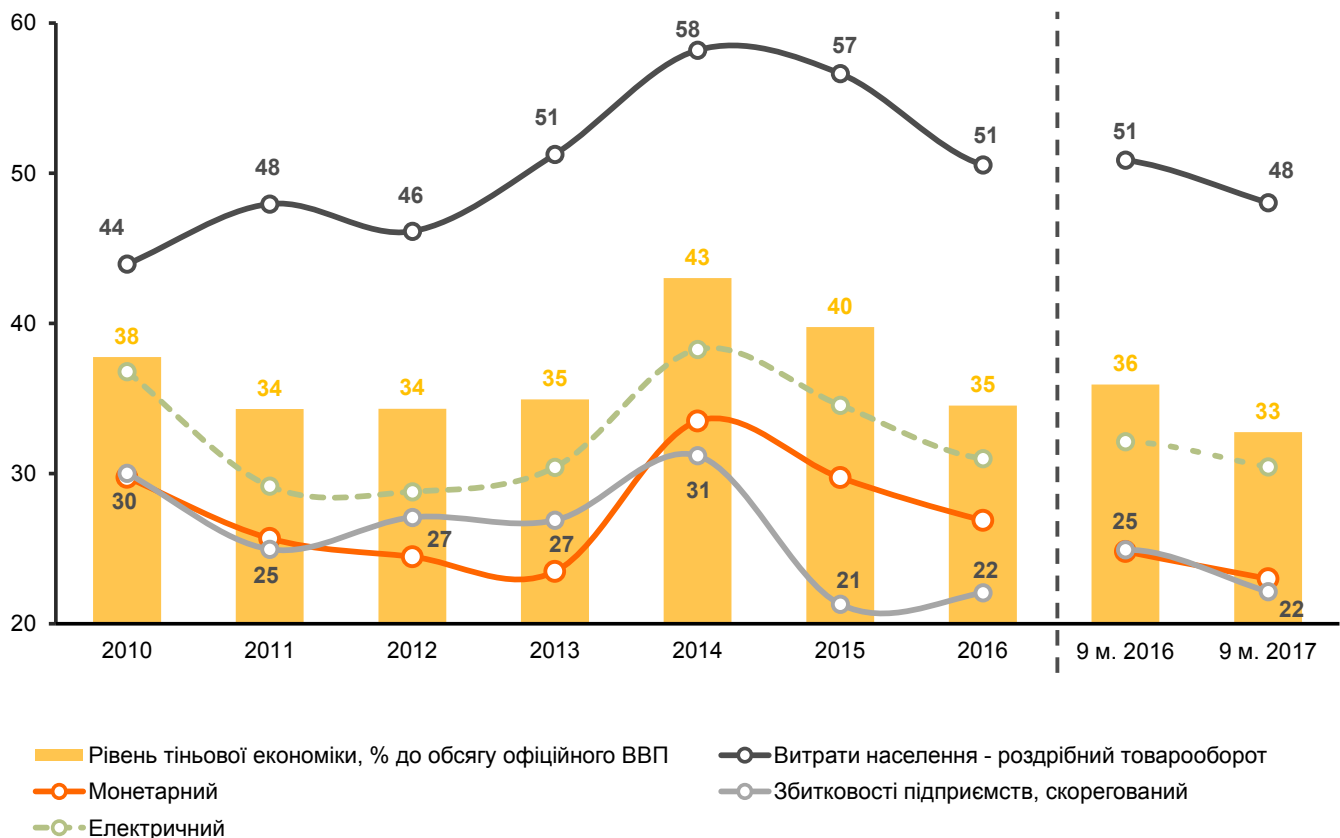

Рис. 2. Динаміка рівня тіньової економіки за окремими методами, % від обсягу офіційного ВВП

Джерело: розрахунки Мінекономрозвитку

Довідково: кожен метод розрахунку рівня тіньової економіки охоплює певну сферу національної економіки (з відповідно різною часткою в ній нелегального сектору). Тому лише інтегральний показник рівня тіньової економіки є комплексним індикатором, що повною мірою характеризує таке явище, як тіньова економіка.

Рівень тіньової економіки, розрахований за методом збитковості підприємств, у січні-вересні 2017 року склав 22% від рівня офіційного ВВП

Метод
збитковості
підприємств

Показник рівня тіньової економіки, розрахований за **методом збитковості підприємств**, за підсумком 9 місяців 2017 року склав 22% від обсягу офіційного ВВП, що на 3 в.п. менше, ніж у відповідному періоді 2016 року.

Довідково: відповідно до методології розрахунку за методом збитковості підприємств тенденція до зменшення рівня тіньової економіки формується в умовах збільшення обсягу прибутків або скорочення обсягу збитків суб'єктів господарювання.

Позитивна динаміка рівня тіньової економіки за цим методом формувалась в умовах дії у січні-вересні 2017 року таких чинників:

- відновлення високої інвестиційної активності економічних агентів на тлі зростаючих цін та позитивного впливу ревальвації офіційного курсу гривні до долара США (що тривала упродовж лютого-серпня 2017 року) на проміжні та інвестиційні витрати;

Довідково: порівняно з показниками 9 місяців 2016 року динамічно зменшувалися збитки суб'єктів господарювання (у 1,4 рази до 130,9 млрд. грн. у січні-вересні 2017 року) з одночасним нарощенням ними прибутків (також у 1,4 рази до 368,6 млрд. грн. відповідно). Як результат, позитивний фінансовий результат діяльності підприємств склав 237,8 млрд. грн. (82,0 млрд. грн. у січні-вересні 2016 року).

³ Оцінку рівня тіньової економіки за методом збитковості підприємств здійснено на основі даних про фінансові результати до оподаткування великих та середніх підприємств без урахування тимчасово окупованої території АР Крим та м. Севастополь, а також частини зони проведення АТО. За ВЕД "Сільське, лісове та рибне господарство" інформацію наведено без урахування рослинництва, тваринництва та змішаного сільського господарства, які відслідковуються тільки в річній звітності.

- подальше зміцнення довіри суб'єктів господарювання до економіки країни в умовах здійснення Урядом реформаторських заходів з дерегуляції господарської діяльності, що засвідчило, зокрема, покращення ділових очікувань;

За даними НБУ у III кварталі 2017 року індекс ділових очікувань на наступні 12 місяців підвищився до 117,4% (у II кварталі 2017 року – 114,3%). Респонденти всіх видів економічної діяльності, крім будівництва, прогнозують зростання загальних обсягів реалізації продукції (найвищими є оцінки у підприємств переробної промисловості та торгівлі⁴).

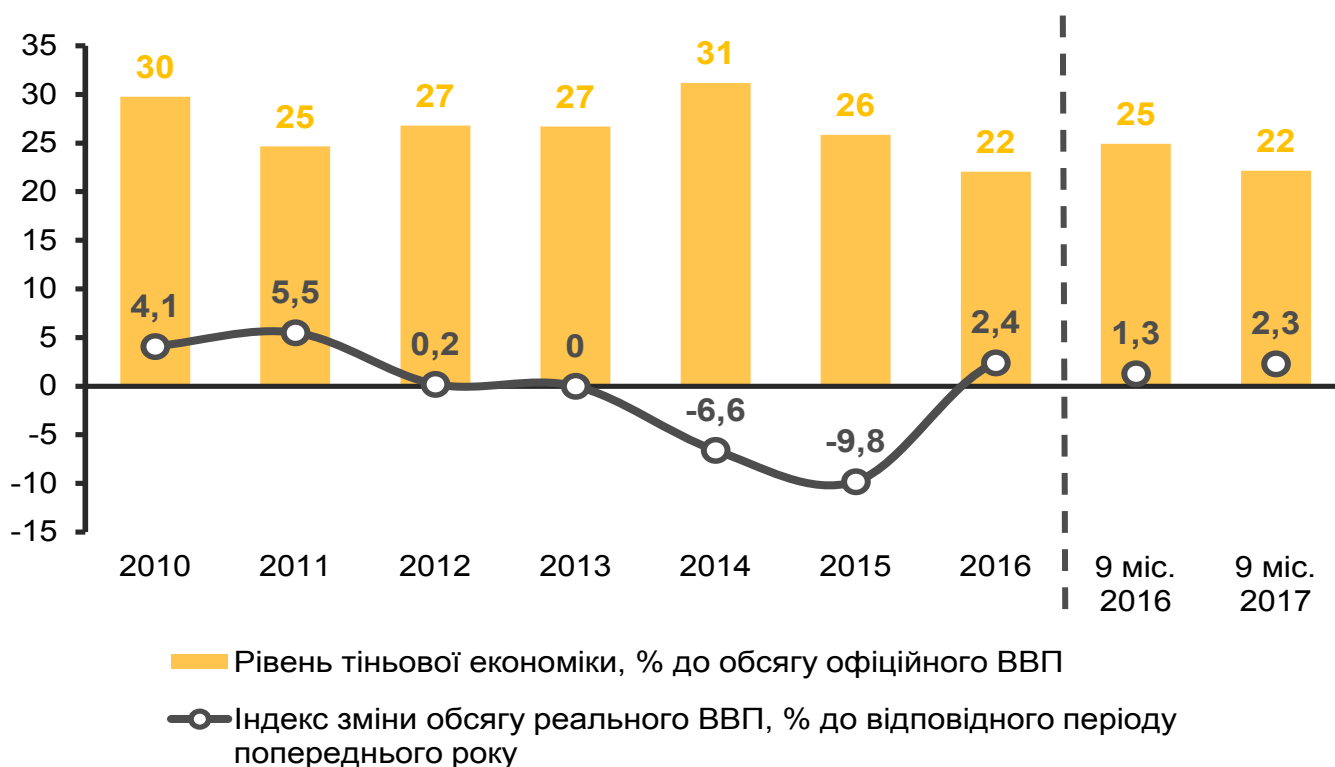

Рис. 3. Динаміка рівня тіньової економіки за методом збитковості підприємств, у % до рівня офіційного ВВП³

Джерело: Держстат, розрахунки Мінекономрозвитку

Тенденція до зменшення рівня тіньового сектору за підсумком 9 місяців 2017 року порівняно з відповідним періодом 2016 року спостерігалася в більшості основних агрегованих ВЕД (за виключенням ВЕД “Транспорт, складське господарство, поштова та кур’єрська діяльність”: у ВЕД “Операції з нерухомим майном” – на 8 в.п., у переробній промисловості – на 7 в.п., у будівництві – на 6 в.п., в оптовій та роздрібній торгівлі, а також у ВЕД “Фінансова та страхова діяльність” – на 5 в.п. у кожному з ВЕД, у добувній промисловості – на 4 в.п., у сільському господарстві – на 2 відсоткових пункти.

Рівень тіньової економіки у видах економічної діяльності за методом збитковості підприємств

⁴ Джерело: офіційний сайт Національного банку .України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=56911036>

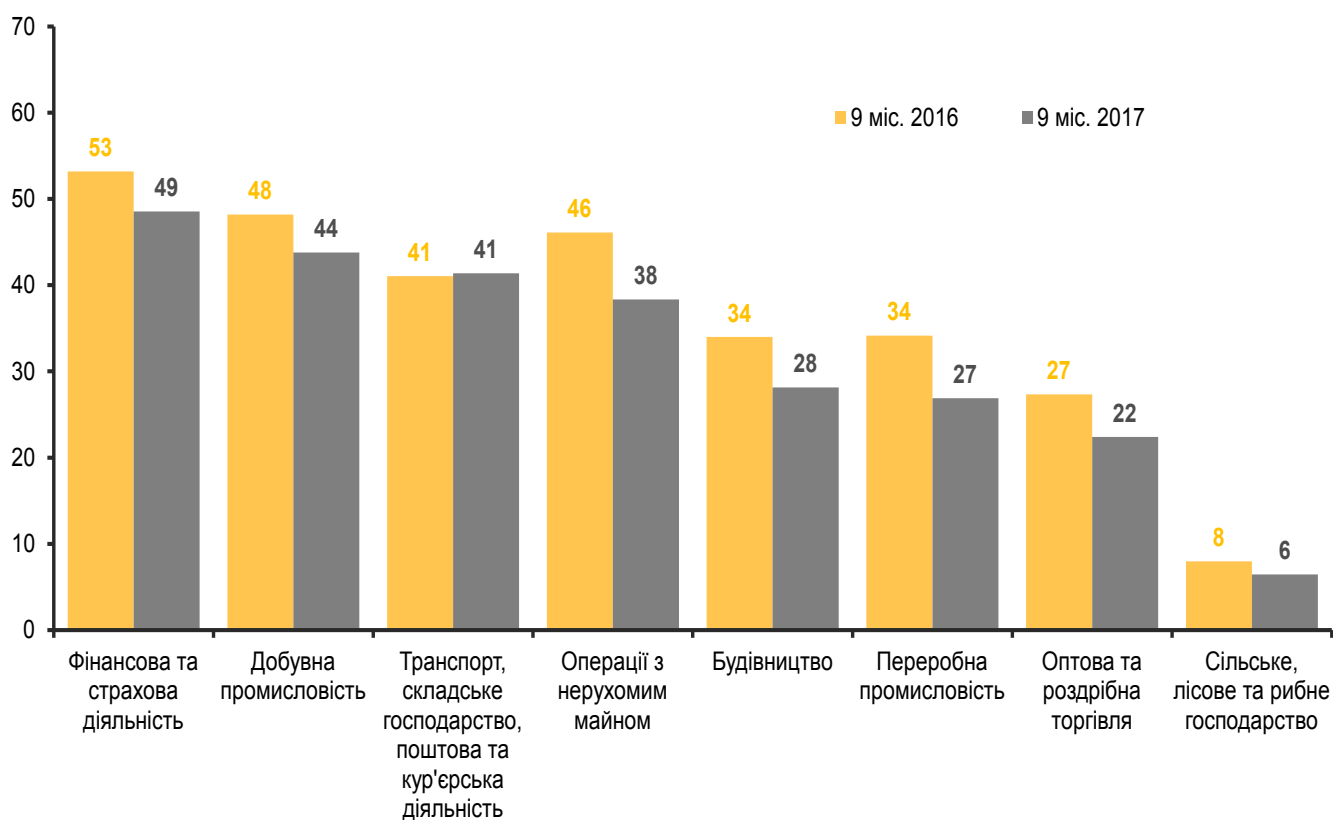

При цьому порядок розміщення ВЕД за величиною частки тіньового сектору порівняно з 9 місяцями 2016 року суттєвих змін не зазнав.

Найбільший рівень тіньового сегменту зафіксовано у ВЕД “Фінансова та страхова діяльність” – 49% від обсягу офіційного ВДВ даного ВЕД. При цьому суттєве скорочення обсягу збитків, отриманих підприємствами зазначеного ВЕД за підсумком 9 місяців 2017 року (порівняно з обсягом відповідного періоду 2016 року), на тлі незначного зменшення обсягу отриманих ними прибутків, обумовило зменшення рівня тіньової економіки у даному ВЕД.

Рівень “тіні” у добувній промисловості, не зважаючи на суттєве скорочення, залишився доволі високим (44% від рівня офіційного ВДВ даного ВЕД), що обумовлено, значною мірою, збереженням високого рівня монополізації на ринку продукції зазначеного ВЕД.

Традиційно низьким рівень тіньової економіки залишається у ВЕД “Сільське, лісове та рибне господарство” – 6% від рівня офіційного ВДВ даної галузі.

Дані наведено без урахування тимчасово окупованої території АР Крим, м. Севастополя, частини зони проведення АТО

Рис. 4. Рівень тіньової економіки за видами економічної діяльності, % від обсягу офіційного ВДВ відповідного ВЕД

Джерело: розрахунки Мінекономрозвитку

Лідерами у детінізації відносин серед ВЕД за підсумком 9 місяців стали ВЕД “Операції з нерухомим майном”, переробна промисловість та будівництво.

Рівень тіньової економіки у ВЕД “Операції з нерухомим майном” зменшився порівняно з відповідним періодом 2016 року на 8 в.п. (до 38% від ВДВ зазначеного ВЕД), що обумовлено, насамперед, збільшенням обсягу отриманих підприємствами ВЕД прибутків у 1,8 разів (до 6,6 млрд. грн. за підсумком 9 місяців 2017 року) при скороченні обсягу отриманих збитків у 2,9 разів (до 2,2 млрд. грн. відповідно). Зменшилась також частка збиткових підприємств (на 11,8 в.п.) до 34,9% до загальної кількості підприємств у січні-вересні 2017 року.

Зменшення рівня тіньової економіки у **переробній промисловості** за підсумком 9 місяців 2017 року склало 7 в. п. (до 27% від офіційного обсягу ВДВ), що обумовлено збільшенням обсягу прибутків підприємств галузі порівняно з відповідним періодом 2016 року у 1,4 разів (до 69,6 млрд. грн. у січні-вересні 2017 року) при скороченні обсягу отриманих збитків у 1,3 разів (до 49,0 млрд. грн. відповідно).

Довідково: за даними Держстату, у ІІІ січні-вересні 2017 року збереглася тенденція до суттєво скорочення збитків підприємств переважної більшості галузей переробної промисловості, що зумовило покращення фінансового стану підприємств ВЕД в цілому. Зазначене засвідчується отриманим позитивним сальдованим фінансовим результатом діяльності підприємств переробної промисловості за підсумком 9 місяців 2017 року у розмірі 20,5 млрд. грн. проти негативного у січні-вересні 2016 року у розмірі 15,6 млрд. грн.

Найбільший позитивний фінансовий результат отримано підприємствами галузей:

виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів – у розмірі 11,9 млрд. грн. (“-” 2,7 у січні-вересні 2016 року);

машинобудування – у розмірі 7,1 млрд. грн. (“-” 56,4 млн. грн. відповідно).

У **будівництві** за підсумком 9 місяців 2017 року частка тіньового сегменту зменшилася на 6 в.п. до 28%, що стало наслідком скорочення обсягу отриманих підприємствами збитків у 1,9 разів порівняно з обсягом 9 місяців 2016 року (до 2,0 млрд. грн. у січні-вересні 2017 року) при зростанні обсягу прибутків підприємств у 1,1 разів (до 3,2 млрд. грн. відповідно).

Довідково: індекс будівельної продукції за 9 місяців 2017 року склав 123,8% до відповідного періоду 2016 року (117,3% за підсумком 9 місяців 2016 року).

Відновлення попиту домогосподарств на тлі зростання реальної заробітної плати сприяло збільшенню обороту роздрібною торгівлі будівельними матеріалами та залізними виробами на 15,7% у порівнянних цінах за підсумком січня-вересня 2017 року (94% за 9 місяців 2016 року).

Рівень тіньової економіки за методом “витрати населення – роздрібний товарооборот” у січні-вересні 2017 року склав 48%

Метод “витрати населення – роздрібний товарооборот”

Найбільший рівень тіньової економіки традиційно показав метод **“витрати населення – роздрібний товарооборот” – 48%** від обсягу офіційного ВВП. Водночас порівняно з показником 9 місяців 2016 року він зменшився на 3 в.п., що обумовлено зростанням обсягу продажу населенню споживчих товарів у легальному секторі більшими темпами (на 5,8% порівняно з обсягом 9 місяців 2017 року), ніж обсягу скорегованих грошових витрат населення на придбання споживчих товарів (“+” 3,8% відповідно).

Тенденція до зменшення рівня тіньової економіки за цим методом, започаткована у 2016 році в умовах зменшення навантаження на фонд оплати праці (внаслідок застосування ставки ЄСВ у розмірі 22%), збереглася упродовж 9 місяців 2017 року завдяки розширенню споживчого попиту населення на тлі підвищення рівня реальної заробітної плати в економіці (з 01.01.2017 до 3200 грн.), який в умовах стриманої цінової динаміки задовольнявся переважно у легальному сегменті роздрібної торгівлі.

Довідково: зростання реальної (з урахуванням інфляції) заробітної плати за підсумком 9 місяців 2017 року склало 19,7% до відповідного періоду 2016 року.

Удосконалений Мінекономрозвитку метод **“витрати населення – роздрібний товарооборот і послуги”** також зафіксував зменшення рівня тіньової економіки відносно показника 9 місяців 2016 року, проте воно було незначним – 1 в. п. (до 57% від обсягу офіційного ВВП). Зазначене свідчить про високу ймовірність згасання позитивного впливу від підвищення рівня реальної заробітної плати на модель споживчої поведінки населення на ринку товарів і послуг.

Довідково:

метод “витрати населення – роздрібний товарооборот” удосконалено шляхом:

дооцінки обсягів “тіньових” комерційних послуг, що надаються населенню суб’єктами господарювання;

включення у розрахунок обсягу продажу домогосподарствами сільськогосподарської продукції на неформальних ринках.

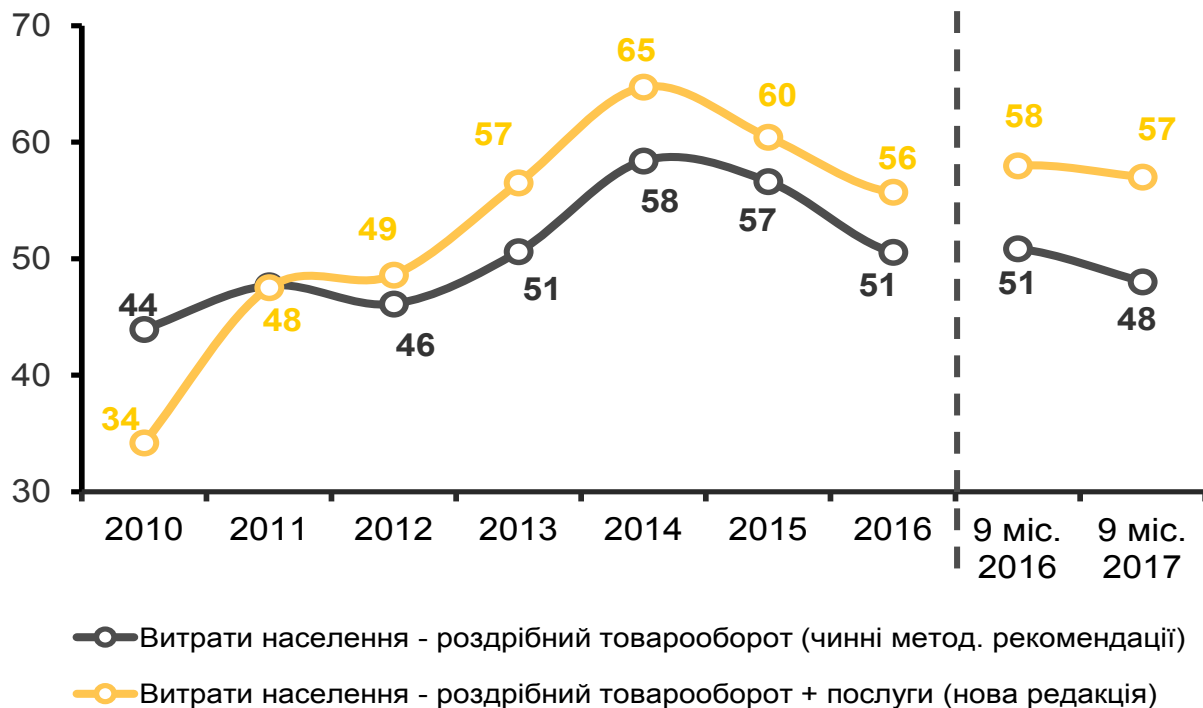

Рис. 5. Рівень тіньової економіки за чинною та удосконаленою редакцією методу “витрати населення – роздрібний товарооборот”, % від обсягу офіційного ВВП

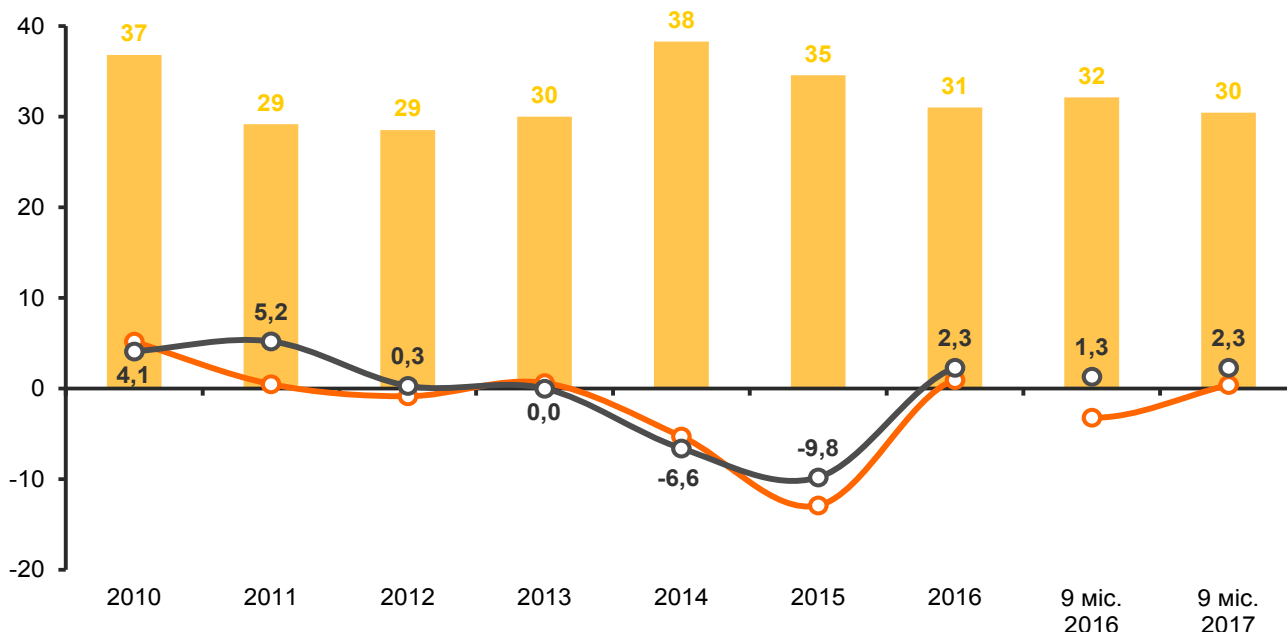
Джерело: розрахунки Мінекономрозвитку

Електричний метод

Рівень тіньової економіки за електричним методом у січні-вересні 2017 року склав 30%

Рівень тіньової економіки, розрахований з використанням **електричного методу**, зменшився порівняно з відповідним періодом 2016 року на 2 в.п. і склав **30%** від рівня офіційного ВВП. Відповідно до методології розрахунку зменшення рівня “тіні” за цим методом отримане в результаті збільшення обсягу реального ВВП у січні-вересні 2017 року (на 2,3% відносно показника 9 місяців 2016 року) більшими темпами, ніж обсягу внутрішнього споживання електроенергії, за вирахуванням споживання на комунально-побутові потреби (на 0,4% відповідно).

Довідково: методологія розрахунку рівня тіньової економіки за електричним методом полягає в порівнянні приросту внутрішнього споживання електроенергії (за вирахуванням споживання на комунально-побутові потреби), скоригованого на коефіцієнт рівня НТП, досягнутого у реальному секторі економіки при споживанні всіх видів ПЕР, з приростом ВВП: якщо має місце перевищення приросту (менше падіння) внутрішнього споживання електроенергії над приростом (падінням) ВВП – вважається, що електроенергія спрямовується на виробництво у тіньовому секторі.

■ Рівень тіньової економіки за електричним методом, % від обсягу офіційного ВВП

○ Зміна обсягів внутрішнього споживання електроенергії (за вирахуванням споживання на комунально-побутові потреби), % до відповідного періоду попереднього року

● Зміна обсягу реального ВВП, % до відповідного періоду попереднього року

Рис. 6. Рівень тіньової економіки за електричним методом, у % до обсягу офіційного ВВП

Джерело: Держстат, розрахунки Мінекономрозвитку

Рівень тіньової економіки, розрахований за монетарним методом, у січні-вересні 2017 року склав 23%

Рівень тіньової економіки, розрахований з використанням **монетарного методу**, скоротився порівняно з показником 9 місяців 2016 року **на 2 в.п. до 23%** від ВВП.

Зменшення рівня тіньової економіки зафіксував також **удосконалений** Мінекономрозвитку **монетарний метод** (методологічні положення розрахунку за яким наразі апробуються) (на 1 в.п. до 38% від обсягу офіційного ВВП), що на тлі скорочення, хоча і незначного, питомої ваги обсягу готівкових коштів у грошовій масі (27,3% станом на 01.10.2017 проти 27,8% станом на 01.10.2016) в умовах обслуговування розширеного споживчого попиту населення у звітному періоді є адекватною оцінкою процесів детінізації за цим методом.

Рис. 7. Рівень тіньової економіки за чинною та удосконаленою редакцією монетарного методу, % від обсягу офіційного ВВП

Джерело: розрахунки Мінекономрозвитку

Довідково:

монетарний метод удосконалено шляхом внесення таких змін:

за базовий рік прийнято умовний рік, в якому всі операції здійснюються на безготівковій основі. Як наслідок, обсяг готівкових коштів дорівнює “нулю” ($M0b = 0$), й, відповідно, рівень тіньової економіки також є нульовим. За таких умов будь-яке збільшення обсягу готівки створює потенційні можливості для розвитку тіньової економіки:

з методичних положень розрахунку рівня тіньової економіки за монетарним методом виключено модифікований метод (який згідно з чинною редакцією Методичних рекомендацій розрахунку рівня тіньової економіки є складовою частиною монетарного методу).

Однією з основних загроз, яку представляє тіньова економіка для економічної системи, є спотворення законів та інструментів ринку, що призводить до неефективності механізмів стимулювання економіки, стримуючи економічний розвиток країни. Тому зусилля Уряду країни концентруються на запровадженні заходів, спрямованих на мінімізацію впливу системних чинників тінізації економіки, які залишаються актуальними, а саме:

- **високий рівень корупції;**

Довідково: за даними рейтингу “Індекс сприйняття корупції 2016” за рівнем корупції Україна посідає 131 місце із 176 країн.

- **низька ефективність функціонування органів судової системи;**

Довідково: рівень незалежності судової влади та рівень ефективності правової системи в арбітражному врегулюванні оцінюються міжнародними експертами надзвичайно низько (відповідно на 129 і 116 місцях у рейтингу ГІК 2017/2018).

- **недостатній захист прав на рухому та нерухому власність, включаючи права на фінансові активи;**

Довідково: за даними рейтингу ГІК 2017/2018 Україна знаходиться на 128 місці за рівнем захисту прав власності та на 119 місці за рівнем захисту прав інтелектуальної власності.

- **непередбачуваність змін у податковому законодавстві,** що не дозволяє суб'єктам господарювання вибудувати стратегію розвитку, сумісну з державною податковою політикою, та, водночас, спричиняє збільшення кількості помилок економічних суб'єктів при нарахуванні та сплаті податків і зборів.

**ПОЛІПШЕННЯ
БІЗНЕС-КЛІМАТУ**

ПОЛІПШЕННЯ БІЗНЕС-КЛІМАТУ

З метою усунення адміністративно-регуляторних бар'єрів, які стримують діяльність суб'єктів господарювання, упродовж січня-вересня 2017 року органами державної влади вживалися заходи за наступними напрямками:

- **СПРОЩЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ, ДЕРЕГУЛЯЦІЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ:**

створено правові підстави для участі України в програмі ЄС “Конкурентоспроможність підприємств малого і середнього бізнесу (COSME (2014-2020))”, що сприятиме поліпшенню бізнес-середовища та розвитку малого і середнього підприємництва в Україні (Закон України від 22.02.2017 №1904 “Про ратифікацію Угоди між Урядом України і Європейським Союзом про участь України в програмі ЄС “Конкурентоспроможність підприємств малого і середнього бізнесу (COSME) (2014-2020)””);

спрощено механізм державного регулювання використання печаток у господарській діяльності (виключено: вимогу щодо обов'язкового використання печаток незалежно від їх наявності у суб'єктів господарювання; можливість визнання документа (угоди, угоди) недійсним (неукладеним, недосконалим) у зв'язку з відсутністю відбитка печатки; необхідність використання печаток у взаєминах суб'єктів господарювання з державними органами та органами місцевого самоврядування (Закон України від 23.03.2017 №1982 “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо використання печаток юридичними особами та фізичними особами – підприємцями”, набув чинності 19.07.2017);

покращено умови здійснення зовнішньоекономічної діяльності шляхом спрощення і прискорення проведення митних формальностей та удосконалення механізму повернення суб'єктам господарювання надміру сплачених митних платежів (постанова Кабінету Міністрів України від 11.01.2017 №27 “Про внесення змін до Положення про митні декларації”);

створено умови для забезпечення прозорості процесу повернення суми бюджетного відшкодування ПДВ із затвердженням Порядку ведення Реєстру заяв про повернення суми бюджетного відшкодування ПДВ (постанова Кабінету Міністрів України від 25.01.2017 №26, набрала чинності у повному обсязі 01.04.2017);

удосконалено систему надання послуг з аварійно-рятувального обслуговування суб'єктів господарювання та окремих територій, забезпечено доступність і конкуренцію на ринку цих послуг (постанова Кабінету Міністрів України від 11.01.2017 №5 “Про затвердження Порядку здійснення постійного та обов'язкового аварійно-рятувального обслуговування суб'єктів господарювання, галузей та окремих територій”);

створено сприятливі умови для ведення господарської діяльності операторами ринку медичних виробів внаслідок удосконалення Порядку декларування зміни оптово-відпускних цін на лікарські засоби та вироби медичного призначення (*постанова Кабінету Міністрів України від 25.01.2017 №43 “Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2008 р. №955 і від 2 липня 2014 р. №240”*);

усунуено втручання органів державної влади в господарські відносини у сфері залізничного транспорту та створено рівні економічні умови для всіх суб'єктів господарювання, які забезпечують здійснення залізничних вантажних перевезень (*розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.02.2017 №64-р “Про визнання таким, що втратило чинність, розпорядження Кабінету Міністрів України від 9 квітня 2012 р. №209”*);

створено чіткий механізм правового регулювання у сфері ліцензування господарської діяльності з перевезення пасажирів, небезпечних вантажів та небезпечних відходів повітряним транспортом (*постанова Кабінету Міністрів України від 10.03.2017 №134 “Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з перевезення пасажирів, небезпечних вантажів та небезпечних відходів повітряним транспортом”*);

надано можливість суб'єктам господарювання реалізувати право на отримання розстрочення сплати ПДВ при ввезенні на митну територію України устаткування та обладнання для використання у деревообробному виробництві та для виробництва медичних виробів (*постанова Кабінету Міністрів України від 29.03.2017 №196 “Питання надання розстрочення сплати податку на додану вартість під час ввезення на митну територію України устаткування та обладнання”*);

пом'якшено тимчасові валютні обмеження, що сприятиме збільшенню обсягів продажу продукції українського виробництва покупцям-нерезидентам: (НБУ звільнив від обов'язкового продажу надходження в іноземній валюті від нерезидентів у разі, якщо кошти надходять як грошове забезпечення (гарантійний внесок, застава, завдаток, депозит, гарантія) участі в аукціонах, торгах або тендерах, та надав банкам можливість купувати для клієнтів іноземну валюту, не враховуючи до загальної суми наявного на рахунках резидента залишку валюти, який надійшов як грошове забезпечення від нерезидента для участі в торгах, тендерах або аукціонах (*постанова Правління Національного банку України від 22.02.2017 №13 “Про внесення змін до постанови Правління Національного банку України від 13 грудня 2016 року №410”, набула чинності 23.02.2017*);

удосконалено процедуру відкриття відомостей про містобудівну документацію для вільного доступу юридичних та фізичних осіб, що дозволить пришвидшити пошук та оформлення земельних ділянок для інвестиційного освоєння (*постанова Кабінету Міністрів України від 24.05.2017 №354 “Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 25 травня 2011 р. № 559 і від 21 жовтня 2015 р. № 835”*);

запроваджено щоквартальне розміщення на веб-сайті Мін'юста інформації щодо кількості правочинів з нерухомістю (за кожним окремим видом правочинів) (*наказ Мін'юста від 24.03.2017 № 951/5 “Про затвердження форми звітності (щоквартальна) “Інформація щодо кількості посвідчених правочинів (договорів) з нерухомістю”*);

запроваджено електронний сервіс, що дає можливість фізичним та юридичним особам вільного доступу через мережу Інтернет до Державного реєстру обтяжень рухомого майна з метою отримання відомостей про державну реєстрацію виникнення, зміну або припинення обтяжень рухомого майна (*постанова Кабінету Міністрів України від 24.05.2017 №386 “Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань надання інформації з Державного реєстру обтяжень рухомого майна”*);

затверджено ряд технічних регламентів, якими, зокрема, передбачено запровадження системи енергетичного маркування, що відповідатиме вимогам оновленого європейського законодавства у цій сфері та дозволить: забезпечити ефективне використання енергетичних ресурсів при використанні побутових електроприладів; суттєво підвищити рівень конкурентоспроможності вітчизняних виробників на внутрішньому та міжнародному споживчих ринках; контролювати та не допустити на ринок України неефективне обладнання (*постанови Кабінету Міністрів України від 24.05.2017 №359 “Про затвердження Технічного регламенту енергетичного маркування телевізорів”, №360 “Про затвердження Технічного регламенту енергетичного маркування кондиціонерів повітря”, від 31.05.2017 №380 “Про затвердження Технічного регламенту енергетичного маркування побутових барабанних сушильних машин”, № 381 “Про затвердження Технічного регламенту енергетичного маркування пилососів”*);

затверджено критерії оцінки ступеню ризику від провадження господарської діяльності з оцінки відповідності вимогам технічних регламентів, визначено періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) – передбачається, що Мінекономрозвитку проводитиме перевірки суб’єктів господарювання з високим ступенем ризику не частіше одного разу на два роки, із середнім ступенем ризику – не частіше одного разу на три роки, з незначним ступенем ризику – не частіше одного разу на п’ять років (*постанова Кабінету Міністрів України від 31.05.2017 №384 “Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності з оцінки відповідності вимогам технічних регламентів і визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю) Міністерством економічного розвитку і торгівлі”*);

унормовано питання забезпечення прозорості ведення бізнесу для суб’єктів господарювання, які використовують підакцизні товари у якості сировини для виробництва етилену шляхом приведення Порядку випуску, обігу та погашення податкових векселів, авальованих банком (податкових розписок), які видаються до отримання або ввезення на митну територію України легких та важких дистилатів, а також скрапленого газу, бутану, ізобутану для використання як сировини для виробництва етилену у відповідність до норм Податкового кодексу та норм Положення про Міністерство фінансів України. Це дасть можливість суб’єктам господарювання (виробникам етилу) здійснювати видачу зазначених податкових векселів та їх погашення шляхом підтвердження цільового використання отриманої на пільгових умовах зазначеної продукції (*постанова Кабінету Міністрів України від 31.05.2017 №377 “Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2010 р. №1215”*);

скасовано державне цінове регулювання на низку товарів і послуг, що сприяло зниженню адміністративного тиску на бізнес, усуненню надмірного втручання держави в економічні процеси, розвитку конкуренції та дебіюрократизації (дерегуляції) у сфері ціноутворення (*постанова Кабінету Міністрів України від 07.06.2017 №394 “Про внесення змін у додаток до постанови Кабінету Міністрів України від 25 грудня 1996 р. №1548 та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України”*);

уніфіковано розроблення критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності та визначається періодичність проведення планових перевірок, а також форми актів, що складаються за результатами проведення планових та позапланових перевірок (*постанова Кабінету Міністрів України від 24.05.2017 №362 “Про внесення змін до методик розроблення критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності та визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю), а також уніфікованих форм актів, що складаються за результатами проведення планових (позапланових) заходів державного нагляду (контролю)”*);

унормовано питання проведення державними органами нагляду (контролю) перевірок у сфері господарської діяльності з метою попередження та виявлення порушень вимог Закону України “Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності” (*постанова Кабінету Міністрів України від 24.05.2017 №361 “Деякі питання проведення перевірок органів державного нагляду (контролю)”*);

унормовано питання організації функціонування інтегрованої автоматизованої системи державного нагляду (контролю), внесення відомостей до неї та строків розміщення цих відомостей (*постанова Кабінету Міністрів України від 24.05.2017 №387 “Про Порядок функціонування інтегрованої автоматизованої системи державного нагляду (контролю), внесення відомостей до неї та строки розміщення цих відомостей”*);

затверджено:

Порядок здійснення комплексних планових заходів державного нагляду (контролю) – одночасно всіма органами державного нагляду, до планів яких включено суб'єкта господарювання (*постанова Кабінету Міністрів України від 24.05.2017 №350 “Про затвердження Порядку здійснення комплексних планових заходів державного нагляду (контролю)”*);

Порядок подання органу ліцензування документів в електронній формі, яким уточнено та актуалізовано вимоги до порядку подання документів до органу ліцензування та опрацювання таких документів органом ліцензування (*постанова Кабінету Міністрів України від 24.05.2017 №363 “Про затвердження Порядку подання органу ліцензування документів в електронній формі”*);

критерії, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності, що підлягає ліцензуванню, у сфері надання послуг у галузі криптографічного захисту інформації (крім послуг електронного цифрового підпису) та технічного захисту інформації (високого, середнього та незначного), визначено періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю) Адміністрацією Держспецзв'язку з метою підвищення захисту суб'єктів господарювання внаслідок зменшення зловживань посадових осіб Адміністрації Держспецзв'язку;

створено правові основи для наближення Національної системи кваліфікацій до європейських вимог, удосконалення освітніх стандартів, приведення змісту підготовки кадрів у відповідність до потреб роботодавців, підтвердження результатів професійного неформального навчання, підвищення якості робочої сили (постанова Кабінету Міністрів України від 31.05.2017 №373 “Про затвердження Порядку розроблення та затвердження професійних стандартів”);

зменшено кількість планових перевірок суб’єктів господарювання у галузі рибного господарства – перевірки проводитимуться з періодичністю не частіше ніж раз на два роки (постанова Кабінету Міністрів України від 04.07.2017 № 461 “Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України”);

зменшено частоту проведення заходів державного нагляду (контролю), які здійснюються органом державного нагляду (контролю) за діяльністю суб’єктів господарювання у сфері залізничного, міського електричного, морського та річкового транспорту – перевірки проводитимуться раз на два роки замість раз на рік (постанова Кабінету Міністрів України від 09.08.2017 № 603 “Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України”);

змінено періодичність планових заходів державного нагляду (контролю) за дотриманням суб’єктами господарювання з високим ступенем ризику вимог законодавства у сфері загальнообов’язкового державного пенсійного страхування, що реалізуються органами Пенсійного фонду України – перевірки проводитимуться з періодичністю не частіше ніж один раз на два роки (постанова Кабінету Міністрів України від 09.08.2017 № 560 “Про внесення зміни до пункту 7 додатка до постанови Кабінету Міністрів України від 29 липня 2015 р. № 528”);

створено сприятливі умови для поповнення обігових коштів підприємств авіаційної промисловості, залучення інвестицій з метою оновлення і модернізації основних фондів підприємств галузі із впровадженням сучасних технологій (постанова Кабінету Міністрів України від 09.08.2017 № 635 “Про затвердження Порядку та обсягів ввезення на митну територію України товарів суб’єктами літакобудування із звільненням від сплати ввізного мита та податку на додану вартість”);

оптимізовано процедуру проходження контролю за проїздом великогазових та/або великогабаритних транспортних засобів автомобільними дорогами загального користування (постанова Кабінету Міністрів України від 30.08.2017 № 671 “Про внесення змін до Порядку здійснення габаритно-вагового контролю та справляння плати за проїзд автомобільними дорогами загального користування транспортних засобів та інших самохідних машин і механізмів, вагові та/або габаритні параметри яких перевищують нормативні”);

розпочато процес впровадження нової моделі ринку електричної енергії України (Закон України від 13.04.2017 № 2019 “Про ринок електричної енергії”, розпорядження Кабінету Міністрів України від 18.08.2017 № 605-р “Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2035 року “Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність”);

закладено фундамент розвитку електронних послуг, електронної ідентифікації та цифрової економіки, зокрема визначено напрями, механізми і строки формування ефективної системи електронного урядування в Україні для задоволення інтересів та потреб фізичних і юридичних осіб, вдосконалення системи державного управління, підвищення конкурентоспроможності та стимулювання соціально-економічного розвитку держави (розпорядження Кабінету Міністрів України від 20.09.2017 № 649-р “Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні”);

утворено Вищий суд з питань інтелектуальної власності, що дозволить забезпечити ефективний розгляд спорів, пов'язаних із захистом об'єктів права інтелектуальної власності (Указ Президента України від 29.09.2017 № 299/2017 “Про утворення Вищого суду з питань інтелектуальної власності”);

– дерегуляція господарської діяльності у будівництві:

поліпшено умови ведення будівельної діяльності та спрощено процедури з інженерного забезпечення об'єктів будівництва (Закон України від 13.04.2017 № 2020-VIII “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо поліпшення умов ведення будівельної діяльності”);

приведено у відповідність до європейських практик дозвільно-погоджувальні процедури у будівництві з метою впорядкування відносин у будівництві (Закон України від 17.01.2017 № 1817-VIII “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення містобудівної діяльності”). На виконання цього закону прийнято низку рішень Уряду:

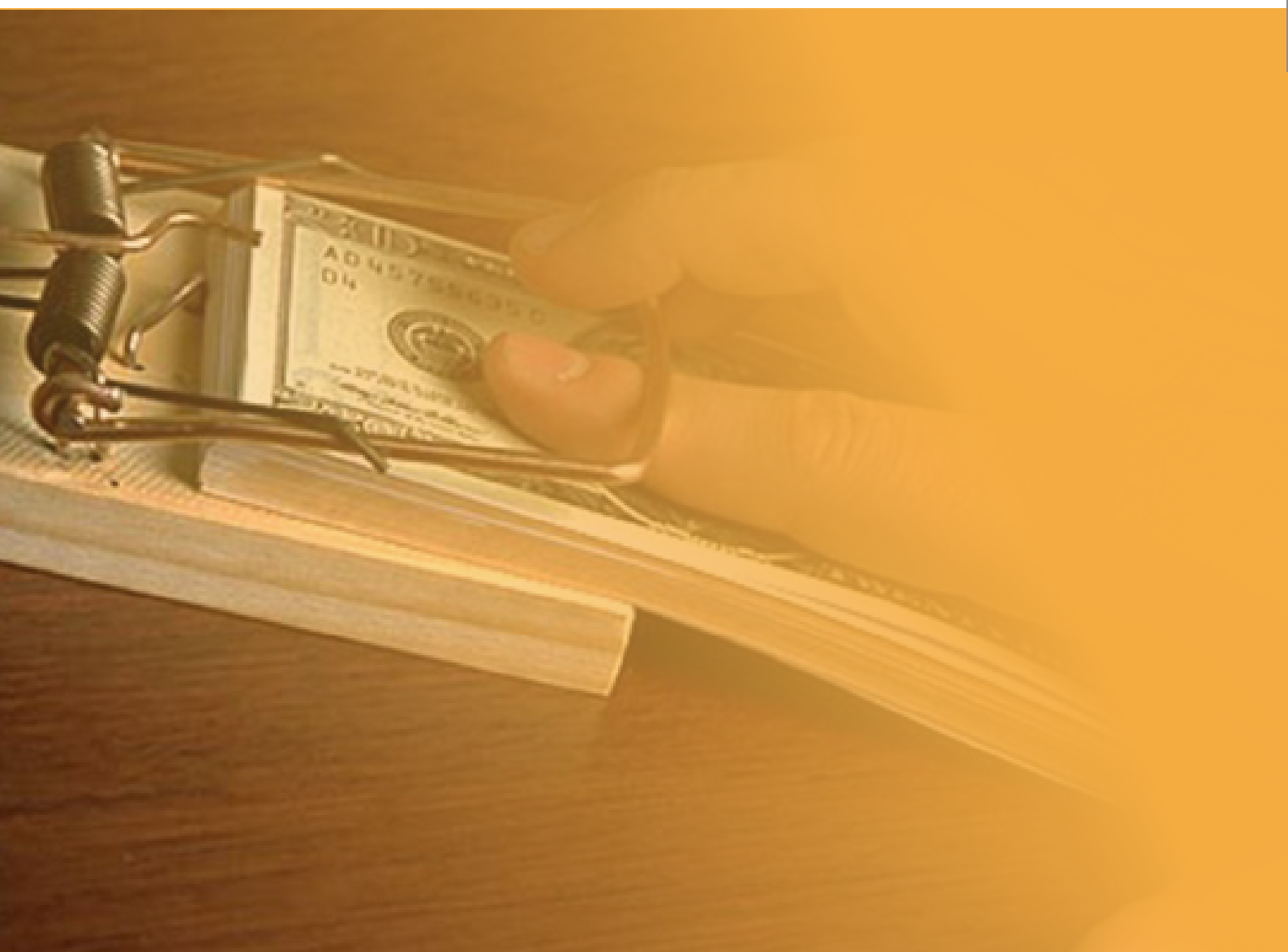
спрощено процедуру отримання дозвільних документів на об'єкти будівництва (розпорядження Кабінету Міністрів України від 31.05.2017 №374 “Про внесення змін у додаток до розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 травня 2014 р. № 523”);

унормовано питання здійснення оцінювання ступеня ризику від впровадження господарської діяльності, пов'язаної із створенням об'єктів архітектури, яка підлягає ліцензуванню, шляхом внесення змін в перелік органів ліцензування та критерії, за якими здійснюється оцінка, визначено періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю), що забезпечує встановлення зрозумілих та прозорих для суб'єктів господарювання та органів держархбудконтролю критеріїв і уникнення можливості їх суб'єктивного застосування (постанова Кабінету Міністрів України від 31.05.2017 №383 “Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2015 р. № 609 та від 30 грудня 2015 р. №1164”);

створено правові основи з удосконалення дозвільно-погоджувальних процедур у сфері містобудівної діяльності шляхом внесення змін до Порядку прийняття в експлуатацію закінчених будівництвом об'єктів і Порядку внесення плати за видачу сертифіката, який видається у разі прийняття в експлуатацію закінченого будівництвом об'єкта, та її розмір (постанова Кабінету Міністрів України від 07.06.2017 №409 “Про внесення змін до порядків, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 13 квітня 2011 р. №461”);

закладено правові основи для встановлення зрозумілих та прозорих для суб'єктів господарювання норм при оцінюванні ступеня ризику від провадження господарської діяльності у сфері містобудівної діяльності шляхом затвердження критеріїв, за якими здійснюється оцінка, і уникнення можливості їх суб'єктивного застосування посадовими особами органів державного архітектурно-будівельного контролю, визначено періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю) органами державного архітектурно-будівельного контролю (*постанова Кабінету Міністрів України від 07.06.2017 №399 “Про затвердження критерію, за яким оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності у сфері містобудування та визначається періодичність проведення планових заходів державного нагляду (контролю) органами державного архітектурно-будівельного контролю”*);

спрощено процедуру отримання дозвільних документів на виконання робіт технічно нескладних об'єктів (це, зокрема: відновлення елементів благоустрою, перепланування ненесучих стін в квартирах, заміну покриття покрівель будинків, монтаж технічних засобів телекомунікацій та антенних споруд зв'язку, влаштування засобів безперешкодного доступу для інвалідів тощо) (*постанова Кабінету Міністрів України від 07.06.2017 №406 “Про затвердження переліку будівельних робіт, які не потребують документів, що дають право на їх виконання, та після закінчення яких об'єкт не підлягає прийняттю в експлуатацію”*).

БОРОТЬБА З ТІНЬОВОЮ ЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

БОРОТЬБА З ТІНЬОВОЮ ЕКОНОМІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

З метою посилення боротьби з тіньовою економічною діяльністю, корупційними проявами у січні-вересні 2017 року органами виконавчої влади здійснювалися наступні заходи.

Упродовж звітнього періоду **органами Держаудитслужби⁵** проведено загалом 1,7 тис. заходів державного фінансового контролю (в тому числі 994 планових та 529 позапланових ревізій та перевірок), з яких понад 1,5 тис. ревізій певного комплексу або окремих питань фінансово-господарської діяльності та перевірок державних закупівель. Порушення фінансово-господарської дисципліни виявлено на понад 1,3 підприємств, в установ та організацій.

Загалом протягом січня-вересня 2017 року на понад 1,2 тис. підприємств, установ і організацій усіх форм власності виявлено порушення, які призвели до втрат фінансових і матеріальних ресурсів, на загальну суму понад 1,9 млрд. грн., з них при використанні державних ресурсів – на суму близько 989,0 млн. грн., комунальних ресурсів – на суму майже 518,6 млн. гривень.

У ході реалізації контрольних заходів, спрямованих на здійснення державного контролю відповідно до вимог, визначених законами України, нормативно-правовими актами Президента та Уряду, встановлено фінансових порушень при використанні бюджетних ресурсів, що призвели до втрат, загалом на майже 916,6 млн. грн., з яких понад 499,7 млн. грн. (54,5 %) – кошти державного бюджету.

За результатами проведених ревізій в бюджетних установах та організаціях виявлено порушень, що призвели до втрат фінансових та матеріальних ресурсів, на суму понад 563,2 млн. грн., в тому числі обсяг порушень з коштами державного бюджету становив понад 319,5 млн. грн., з коштами місцевих бюджетів – майже 231,3 млн. гривень.

Незаконне, нецільове витрачання коштів і матеріальних цінностей, а також їх недостачі встановлено на 1,2 тис. об'єктів контролю на загальну суму майже 1,4 млрд. грн. (або 70,9 % від загальної суми виявлених порушень, що призвели до втрат).

При використанні державних ресурсів зазначених порушень встановлено на суму понад 627,9 млн. грн. та при використанні комунальних ресурсів – майже 313,3 млн. гривень. У бюджетних установах і організаціях виявлено незаконне і нецільове витрачання коштів і матеріальних цінностей та їх недостачі на суму понад 509,5 млн. грн., або 36,9 % від загальної суми виявлених таких порушень.

⁵ Джерело: офіційний сайт Державної аудиторської служби України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/publish/article/132220>

Внаслідок реалізації товарів, робіт і послуг за заниженими цінами, безоплатного надання в оренду майна тощо бюджетами усіх рівнів, бюджетними установами та організаціями, а також підприємствами втрачена можливість отримати належні доходи в сумі майже 566,8 млн. грн. (29,1 % від загального обсягу установлених втрат).

Проведеними контрольними заходами встановлено недоотримання фінансових ресурсів підприємствами, установами та організаціями державної форми власності – 361,0 млн. грн., комунальної форми власності – майже 205,3 млн. гривень. При цьому в бюджетних установах та організаціях встановлено таких фактів на суму понад 53,7 млн. гривень.

Найбільш масштабними та розповсюдженими фінансовими порушеннями, які призвели до втрат ресурсів, є:

- використання грошових кредитів, позик міжнародних фінансових організацій, отриманих під гарантію Уряду України, всупереч їх цільовому призначенню – майже 410,5 млн. гривень;

- незаконні витрати внаслідок оплати завищеної вартості виконаних робіт та/або наданих послуг, а також зайві виплати внаслідок завищення кількості чи вартості придбаних товарів – понад 351,9 млн. гривень;

- ненарахування і неперерахування (неповне перерахування) надходжень до загального та спеціального (крім спецфонду бюджетних установ) фондів бюджету – 136,4 млн. гривень;

- проведення незаконних (зайвих) виплат по заробітній платі – майже 89,8 млн. гривень;

- списання коштів на видатки/витрати без отримання товарів, робіт чи послуг або в обсягах, вищих від їх фактичної вартості – 80,3 млн. гривень;

- реалізація суб'єктами господарювання товарів, робіт чи послуг безоплатно або за заниженими цінами – майже 75,2 млн. гривень;

- зайве виділення (отримання) коштів юридичним особам, одержувачам внаслідок завищення відповідних розрахунків або які не мали права на їх отримання чи при відсутності потреби – понад 69,2 млн. гривень;

- безпідставне покриття витрат фізичних або юридичних осіб при відсутності в обліку дебіторської заборгованості – понад 48,2 млн. гривень;

- покриття за рахунок загального фонду кошторису витрат спеціального фонду (без відновлення касових видатків загального фонду) – майже 41,8 млн. гривень;

- незаконні виплати фізичним особам (компенсацій, допомог, пільг та субсидій, пенсій, стипендій), в тому числі які не мали права на їх отримання або у завищених розмірах – понад 39,5 млн. гривень;

- реалізація (використання) без відповідних дозволів майна бюджетних установ, підприємств державної та комунальної форми власності, що знаходиться на відповідальному зберіганні – майже 38,7 млн. гривень;

- ненарахування та неперерахування державними та комунальними підприємствами частини прибутку до бюджету – 38,0 млн. гривень;

- реалізація за заниженою вартістю або безоплатно послуг (крім адміністративних) які надаються на платній основі – майже 38,0 млн. гривень;

- здійснення за рахунок бюджету одного рівня видатків, які відповідно до бюджетного законодавства мають здійснюватись з бюджету іншого рівня – понад 33,2 млн. гривень;

- сплата внесків до державних цільових фондів по незаконних сумах по оплаті праці або за завищеною ставкою збору – майже 31,7 млн. гривень;

- недостачі коштів та матеріальних цінностей – майже 29,4 млн. гривень;

- нецільові витрати – 26,0 млн. гривень;

- ліквідація (знищення, розбирання) майна, проведена всупереч законодавству – понад 23,7 млн. гривень;

- ненарахування та/або невжиття заходів щодо стягнення сум штрафних санкцій, передбачених умовами договору – майже 23,6 млн. гривень;

- втрата доходів через списання дебіторської заборгованості – понад 18,7 млн. гривень;

- понаднормове списання по обліку матеріальних цінностей, що відсутні в наявності – понад 17,3 млн. гривень;

- недоотримання доходів від реалізації бюджетними установами безоплатно товарів, послуг від господарської діяльності – понад 15,3 млн. гривень;

- невідображення в обліку та неотримання дебіторської заборгованості за послуги, які надаються на платній основі – майже 12,9 млн. гривень;

- недоотримання суб'єктами господарювання належних надходжень за майно, надане у користування, оренду – 8,7 млн. гривень;

- незаконне відчуження майна – майже 7,0 млн. грн. тощо.

Органами Держаудитслужби вжито заходів, завдяки яким у січні-вересні 2017 року забезпечено: відшкодування і поновлення незаконних, нецільових витрат та недостач на суму понад 482,6 млн. грн. (з яких майже 242,3 млн. грн. – за порушеннями, виявленими у попередніх періодах), в тому числі бюджетних коштів – майже 371,0 млн. гривень.

За результатами аналізу закупівель (без виходу на об'єкт контролю шляхом запиту документів) органами Держаудитслужби протягом звітного періоду попереджено порушень у сфері державних закупівель на загальну суму 11,9 млрд. грн., з них відмінено конкурсні торги на загальну суму 10,9 млрд. грн. та розірвано укладених договорів на 1,0 млрд. гривень.

За результатами проведених контрольних заходів загалом органами Держаудитслужби подано понад 1,0 тис. пропозицій щодо застосування фінансових санкцій до порушників фінансово-бюджетної дисципліни, з яких застосовано 837, а саме: у 85 випадках призупинено бюджетні асигнування, у 676 – зупинено операції з бюджетними коштами та 76 об'єктам контролю – розпорядникам бюджетних коштів зменшено бюджетні призначення/асигнування на загальну суму понад 17,3 млн. гривень.

З метою вжиття відповідних заходів до порушників фінансової дисципліни органами Держаудитслужби до правоохоронних органів у січні-вересні 2017 року передано понад 1,0 тис. матеріалів ревізій та перевірок. У свою чергу, правоохоронними органами у січні-вересні 2017 року за матеріалами проведених контрольних заходів розпочато 469 досудових розслідувань.

У звітному періоді органи Держаудитслужби, реалізуючи право на звернення до суду в інтересах держави, пред'явлено 53 позови до суду щодо відшкодування втрат фінансових і матеріальних ресурсів на загальну суму понад 18,0 млн. гривень. Також ініційовано 508 цивільних позовів перед органами прокуратури, об'єктом контролю або його органом управління, іншим державним органом.

За звітний період до Держфінмоніторингу направлено 72 інформації про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, на суму понад 615,7 млн. гривень. Вживаючи заходи, спрямовані на посилення персональної відповідальності порушників фінансової дисципліни, до адміністративної відповідальності притягнуто майже 3,3 тис. посадових осіб. Загальна сума накладених адміністративних стягнень склала 864,4 тис. гривень. До дисциплінарної відповідальності притягнуто 683 посадові особи, з яких 121 – звільнено із займаних посад, до матеріальної – 499 осіб.

У січні-вересні 2017 року **Державною фіскальною службою України**⁶ та її територіальними органами проведено активну роботу щодо виявлення суб'єктів мінімізації податкових зобов'язань. За 9 місяців 2017 року підрозділами податкового та митного аудиту ДФС проведено понад 13,6 тис. перевірок суб'єктів господарювання (у тому числі майже 3,0 тис. планових та понад 10,6 тис. позапланових перевірок), за результатами яких сума донарахованих грошових зобов'язань, що підлягає погашенню, становить понад 7,2 млрд. гривень.

Органами досудового розслідування ДФС упродовж січня-вересня 2017 року розпочато понад 4,0 тис. кримінальних проваджень, у яких закінчено досудове розслідування та направлено до суду з обвинувальним актом 1419 кримінальних проваджень стосовно 1561 особи. Забезпечено відшкодування збитків за закінченими кримінальними провадженнями на суму майже 480,3 млн. гривень.

За фактами вчинення посадовими особами ДФС злочинів у сфері службової діяльності правоохоронними органами у звітному періоді розпочато 360 кримінальних проваджень. У ході розслідування кримінальних проваджень за січень-вересень 2017 року працівникам органів ДФС оголошено 148 повідомлень про підозру у вчиненні злочинів, у тому числі 48 – за одержання неправомірної вигоди. До суду надіслано матеріали 106 кримінальних проваджень, 17 осіб судом вже визнано винними у скоєнні злочинів.

Окрім того, за січень-вересень 2017 року за матеріалами підрозділів внутрішньої безпеки складено та направлено до суду 93 адміністративних протоколи про скоєння правопорушень, пов'язаних з корупцією, за якими 23 особи визнано винними у вчиненні адміністративного правопорушення.

З метою запобігання корупційним та іншим правопорушенням у сфері службової діяльності 442 працівникам органів доходів і зборів винесено офіційні застереження про недопущення протиправної поведінки, крім того до дисциплінарної відповідальності притягнуто 310 осіб.

⁶ Джерело: офіційний сайт Державної фіскальної служби України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/pokazniki-roboti/kontrolno-perevirochna-robota/>
<http://sfs.gov.ua/diyalnist-/pokazniki-roboti/dosudove-slidstvo/>
<http://sfs.gov.ua/diyalnist-/zapobigannya-proyavam-korupts/insha-informatsiya-pro>